

17. Лазарева Н.А., Зубовская Т.А. Экспертиза бухгалтерских документов как один из способов борьбы с экономическими преступлениями. Юридический вестник. 2001. № 1. С. 71–80.
18. Чеберяк П.П. Завдання судових експертиз при розкритті і розслідуванні злочинів, вчинених в економічній сфері України. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2013. Вип. 10. С. 83–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2013_10_22.
19. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства юстиції № 1420/5 від 26 квітня 2017 р.). Офіційний вісник України. № 46. С. 172. Ст. 1715. Код акта 6348/1998.
20. Российская Е.Р., Усов А.И. Судебная компьютерная экспертиза. М.: Право и закон, 2001. 413 с.
21. Комиссаров В.И., Гаврилов М.В., Иванов А.Н. Назначение компьютерно-технических экспертиз. Законность. 2000. № 1. С. 45–51.
22. Мещеряков В.А. КТЭ и тактические рекомендации по ее назначению. Воронеж, 2000. 144 с.
23. Кривенко Т.Д. Расследование посягательств на целевые бюджетные кредиты. Законность. 1996. № 8. С. 10–15.

УДК 343.137.5

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИДІ ПЕРЕДАННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО ПІД НАГЛЯД

PROBLEMATIC ISSUES THE APPLICATION OF A PREVENTIV MEASURE IN THE FORM OF A JUVENILE SEND UNDER SUPERVISION

Бабенко О.Г.,

*аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін та судових експертиз факультету № 1
Донецького юридичного інституту МВС України*

У статті досліджено проблемні питання застосування до неповнолітнього запобіжного заходу – передання під нагляд. У результаті проведеного дослідження запропоновані зміни до Кримінального процесуального кодексу України стосовно розширення кола осіб, яким можна передати неповнолітнього підозрюваного під нагляд, а також щодо забезпечення виховного впливу та контролю за дитиною.

Ключові слова: неповнолітній підозрюваний, запобіжний захід, передання під нагляд, особа, якій можна передати неповнолітнього під нагляд, обов'язки, кримінальне правопорушення, кримінальне провадження.

В статье исследованы проблемные вопросы применения к несовершеннолетнему меры пресечения в виде передачи под присмотр. В результате проведенного исследования предложено внести изменения в Уголовный процессуальный кодекс для расширения круга лиц, которым можно передать несовершеннолетнего подозреваемого под присмотр, а также относительно обеспечения воспитательного влияния и контроля за ребенком.

Ключевые слова: несовершеннолетний подозреваемый, мера пресечения, передача под присмотр, лицо, которому можно передать несовершеннолетнего под присмотр, обязательства, уголовное правонарушение, уголовное производство.

The article explores the problematic questions of applying a preventive measure to an underage in the form of transfer under supervision. As a result of the study, it was proposed to make changes to the articles of the Criminal Procedure Code to expand the circle of persons who can be brought to an underage suspect under supervision, as well as about the provision of educational influence and control over the child.

Key words: underage suspect, preventive measure, transfer under supervision, person to whom juvenile can be subjected to supervision, duties, criminal offense, criminal proceedings.

Постановка проблеми. Сьогодні злочинність неповнолітніх є суспільною проблемою. Цей складник загальної злочинності віддзеркалює тенденції розвитку і стан морального здоров'я суспільства. Тому питання створення відповідних форм кримінального провадження щодо неповнолітніх турбує фахівців не тільки в Україні, а й за її межами, а проблема злочинності неповнолітніх, проведення окремих процесуальних заходів із неповнолітніми, застосування до них запобіжних заходів є актуальною не лише для українського, а й для іноземного кримінального процесуального законодавства [1, с. 87].

Застосування запобіжних заходів до неповнолітніх, які скоїли злочин, не лише повинно бути ефективним у площині запобігання спробам поганої поведінки, деякі форми якої регламентовані ст. 176 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, а насамперед відповідати стану психічного й інтелектуального розвитку дитини. Це передбачає необхідність у розгляді щодо неповнолітніх інших (спеціальних) запобіжних заходів. Тому актуальне питання застосування до неповнолітнього підозрюваного запобіжного заходу у виді передання під нагляд.

Стан опрацювання. Питання обрання до неповнолітнього підозрюваного запобіжних заходів досліджувалися такими вченими, як: О.В. Баландюк,

Ю.В. Баулін, Є.М. Гідулянова, А.Є. Голубев, Ю.В. Гошовська, О.А. Губська, А.І. Карцева, О.О. Левендаренко, М.Н. Манько, З.Г. Маслова, О.М. Обушенко, В.О. Попелюшко, Г.П. Саркісянц та ін.

Проте не всі аспекти вказаної проблематики зараз достатньо вивчені, більшість із досліджень ґрунтуються на застарілому законодавстві й узагальненнях слідчої та судової практики минулих років або висвітлюють лише загальні положення проблеми. Зокрема, потребує вивчення питання обрання запобіжного заходу до неповнолітнього підозрюваного у виді передання його під нагляд.

Мета статті полягає в дослідженні проблемних питань щодо обрання до неповнолітнього підозрюваного запобіжного заходу у виді передання його під нагляд. Завдання статті: 1) на підставі аналізу передання неповнолітнього підозрюваного під нагляд визначити проблемні питання зазначеного запобіжного заходу; 2) запропонувати доповнення до кримінального процесуального законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Альтернативою в національному законодавстві України є застосування до неповнолітнього підозрюваного такого запобіжного заходу, як передання під нагляд (ст. 493 КПК України). Особливостями цієї альтернативи є те, що на дорослих (батьки, опікуни, піклувальники або адміністрація дитячої установи) покладається

відповідальність із нагляду за поведінкою їхніх неповнолітніх дітей, які вчинили злочин, за їх прибуття в органи слідства та суду, за виконання інших заборон та обмежень, покладених судом. Саме від дорослих, які на досудовому розслідуванні представляють інтереси неповнолітніх, від їхньої добровільної згоди, авторитету, спроможності виконати покладені судом обов'язки залежить висока ефективність запобіжного заходу.

Ю.В. Гошовська слушно зазначає, що до передання неповнолітнього підозрюваного під нагляд суд зобов'язаний зібрати відомості про батьків, опікунів або піклувальників, їхні стосунки з неповнолітніми і впевнитися в тому, що вони можуть належно здійснювати нагляд за неповнолітнім [2, с. 145].

Має рацію З.Г. Маслова, яка зазначає, що в разі передання неповнолітнього під нагляд слідчий повинен впевнитися в тому, що особи, яким передається неповнолітній, позитивно на нього впливають, правильно оцінюють скоєне ним діяння і тим самим можуть забезпечити належну поведінку та повсякденний контроль за неповнолітнім [3, с. 131].

Перед застосуванням передання неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи слідчий суддя (суд) повинен впевнитися в наявності належних умов для виконання особами, на яких покладається нагляд за неповнолітнім, покладених на них у зв'язку із цим обов'язків, у тому, що батьки, опікуни або піклувальники, їхні стосунки з неповнолітнім не перешкоджатимуть належному здійсненню нагляду за останнім [4, с. 230].

Аналізом судових рішень про застосування щодо неповнолітнього підозрюваного запобіжного заходу у виді передання під нагляд встановлено, що суд дійсно з'ясовує зазначені вище обставини. Причому це приводить як до задоволення, так і до відмови в задоволенні клопотання про обрання щодо неповнолітнього запобіжного заходу.

Так, під час обрання запобіжного заходу у виді передання неповнолітнього під нагляд слідчим суддею Тернопільського районного суду Тернопільської області з показань неповнолітнього підозрюваного Особи 2 та вчителя Особи 4 встановлено, що вказані особи перебувають у доброзичливих стосунках одне з одним, Особа 4 спроможна здійснювати нагляд за неповнолітнім учнем та забезпечити його належну поведінку. Клопотання прокурора про передання неповнолітнього підозрюваного під нагляд адміністрації КЗ ЛОР «Лівчицька СЗШ 1–2 ступенів» в особі вчителя Особи 4 задоволено [5].

Прикладом відмови в задоволенні клопотання є ухвала Орджонікідзевського районного суду м. Маріуполя від 10 квітня 2015 р. Судом було відмовлено в клопотанні про зміну запобіжного заходу із тримання під вартою на передання неповнолітнього під нагляд батьків. Відповідно до наданих захистом характеристик на батьків неповнолітнього Особи 7, за місцем проживання вони характеризуються позитивно. Однак із характеристик не вбачається, як це передбачено вимогами ст. 493 КПК України, що батьки мають вплив на свого сина і надалі можуть здійснювати належний нагляд за ним та за його поведінкою. Відповідно до характеристики з місця навчання неповнолітнього Особи 7, зазначено, що батьки не є авторитетом для неповнолітнього, з боку учбового закладу неодноразово проводилися бесіди з матір'ю неповнолітнього, вона запрошувалася для проведення виховної роботи, але жодного разу не з'явилася, тому учбовий заклад неодноразово направляв подання до міліції про ухилення батьків від виховання неповнолітнього Особи 7. Тому суд вважає, що зміна щодо Особи 7 запобіжного заходу із тримання під вартою на нагляд батьків буде недостатньою мірою запобіжного заходу для запобігання ризикам, передбаченим ст. 177 КПК України, тому відмовляє захиснику Особи 1 у задоволенні клопотання [6].

Ухвалою Ічнянського районного суду Чернігівської області від 1 липня 2013 р. було відмовлено в застосуванні

запобіжного заходу у виді передання неповнолітнього підозрюваного під нагляд, оскільки підстав для задоволення клопотання суддя не вбачає. Суд зазначив, що неповнолітній підозрюваний проживає разом з опікуном Особою 3, який неналежним чином стежить за його поведінкою, що призвело до вчинення ним повторного кримінального правопорушення. А тому в судді відсутня впевненість, що опікун Особа 3 може належно здійснювати нагляд за неповнолітнім Особою 2, забезпечити його прибуття до слідчого, прокурора та суду, відсутність спілкування зі сторонніми особами, схильними до вчинення кримінальних правопорушень, а також унеможливити негативну поведінку неповнолітнього [7]. Як бачимо з аналізу судової практики, для задоволення вищезазначеного клопотання між неповнолітнім підозрюваним та правоохоронними органами повинна бути особа, яка позитивно впливає на дитину, що надалі унеможливить скоєння злочинних дій підлітком, а також потрапляння його у сферу кримінального судочинства.

О.А. Губська справедливо зауважує, що в разі застосування запобіжного заходу у виді передання неповнолітнього підозрюваного під нагляд між органом досудового розслідування і підозрюваним є посередник, який несе не тільки правову, а й моральну відповідальність перед органами слідства [8, с. 172]. Тобто великий відсоток ефективності даного запобіжного заходу залежить саме від порядності та сумлінності осіб, які беруть дитину під нагляд.

Однак часто злочини вчиняються неповнолітніми, які схильні до бродяжництва, є сиротами, виховуються в несприятливих сім'ях, проживають із батьками, які зловживають спиртними напоями, вживають наркотики або судимі. Батьки з таких сімей не можуть достатньо ефективно виконати покладені на них обов'язки з нагляду за неповнолітнім, адже не є авторитетом для дитини. У разі передання дитини під нагляд таким неблагополучним особам запобіжний захід буде виконано лише формально. Неповнолітній підозрюваний не усвідомить покладених на нього обов'язків, адже такими батьками не будуть проводитися з дитиною елементарні бесіди про скоєне протиправне діяння, його наслідки та спричинену шкоду іншій людині.

У практиці трапляється, що законні представники негативно впливають на неповнолітніх (наприклад, батьки, які вживають алкогольні напої і не виховують дітей), тому інші особи, які сприятливо впливають на неповнолітнього (наприклад, родичі, сусіди й ін.), можуть забезпечити необхідний нагляд [3, с. 132]. Але вони, за ст. 493 КПК, не зазначені в переліку осіб, яким можна передати неповнолітнього під нагляд, тому щодо неповнолітнього може бути обрано інший запобіжний захід або цей запобіжний захід буде недостатньо ефективним і дієвим.

Для вирішення даної проблеми та підвищення ефективності застосування та виконання запобіжного заходу у виді передання неповнолітнього підозрюваного під нагляд пропонуємо внести зміни в національне законодавство та розширити перелік осіб, яким можна передати дитину під нагляд. Такими особами, на нашу думку, можуть бути будь-які повнолітні авторитетні особи із числа найближчих родичів, знайомих, вчителів тощо, яким неповнолітній зможе цілком довіряти та до думки яких він дослухається.

Схожі зміни щодо розширення кола осіб ми пропонували під час дослідження питання представництва неповнолітнього законним представником [9, с. 170]. Доцільним буде закріплення аналогічної норми стосовно розширення кола осіб, на яких покладаються обов'язки щодо нагляду за належною поведінкою неповнолітнього підозрюваного, забезпечення його прибуття в органи слідства та суду, контроль за виконанням покладених на неповнолітнього обмежень.

У зв'язку з тим, що під час досудового розслідування для захисту прав неповнолітнього підозрюваного обирається законний представник, вважаємо, буде логічним, що під час обрання досліджуваного нами запобіжного заходу законним представником і особою, яка візьме неповноліт-

нього під нагляд, буде та сама особа. Самостійний вибір законного представника (як нами було запропоновано у попередній вищезгаданій статті (курсив наш – О. Б.)) дасть неповнолітньому відчуття того, що до його думки дослухаються, тому надалі, під час обрання запобіжного заходу, дитина намагатиметься не підвести цю особу та сумлінно виконувати всі вимоги, покладені обраним запобіжним заходом у виді передання під нагляд.

Така норма щодо розширення кола осіб передбачена в ст. 105 КПК Російської Федерації, де зазначено, що, окрім батьків, опікунів чи попечителів, неповнолітній може передаватися під нагляд іншим особам, які заслуговують на довіру. Однак у ній не міститься тлумачення словосполучення «заслужують на довіру». У коментарі до зазначеної статті надається достатньо широкий перелік осіб, які можуть бути такими, що заслуговують на довіру: а) інші родичі неповнолітнього: дядьки, тітки, старші брати чи сестри й ін; б) інші громадяни, які перебувають із ним у довірливих стосунках та мають авторитет: друзі батьків, сусіди, класний керівник та шкільні вчителі, викладачі середньої та вищої професійної освіти, керівники гуртків, тренери спортивних секцій, представники суспільних організацій тощо [10]. На наш погляд, зазначений перелік осіб досить корисний для регламентації в національному законодавстві, однак для покращення застосування цього запобіжного заходу варто додати до списку зазначених вище суб'єктів співробітників відділу ювенальної превенції.

Окрім особи, якій передають неповнолітнього підозрюваного під нагляд (батьки, опікуни чи ін.), додатково треба покласти обов'язки з нагляду та контролю за поведінкою дитини на співробітника ювенальної юстиції. Обраний співробітник, вдень, зможе відвідати, перевірити та проконтролювати неповнолітнього підозрюваного та його поведінку в навчальному закладі, позашкільних закладах або вдома. Таке нововведення матиме профілактичний ефект і допоможе батькам, опікунам чи іншим особам у постійному контролі за дитиною.

Отже, пропонуємо внести таке доповнення до ч. 1 ст. 493: «До неповнолітніх підозрюваних (обвинувачених), крім запобіжних заходів, передбачених ст. 176 цього Кодексу, може застосовуватися передання їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, або будь-якої іншої повнолітньої особи, яка є авторитетом для неповнолітнього підозрюваного чи (обвинуваченого) та якій останній довіряє.

На розгляд суду, за погодженням із прокурором, неповнолітній підозрюваний (обвинувачений), окрім осіб, зазначених вище, може бути додатково переданий під нагляд співробітнику відділу ювенальної превенції». (наш курсив – О. Б.).

Зазначені зміни мають покращити виконання запобіжного заходу у виді передання неповнолітнього під нагляд, адже авторитетний дорослий зможе виконати основні функції цього запобіжного заходу – виховну та профілактичну. Довіра та підтримка з боку дорослого забезпечить дотримання прав неповнолітнього під час кримінального процесу. А додатковий нагляд із боку співробітника відділу ювенальної превенції попередить вчинення дитиною нових злочинів, обмежить спілкування із «кримінальним елементом» і забезпечить розуміння дитиною того, що не лише батьки контролюють її поведінку.

Окрім проблем, які стосуються вибору особи, якій можна передати дитину під нагляд, у кримінальному процесі можна виділити ще одну прогалину, яка полягає у відсутності контролю та виховного складника під час практичного виконання запобіжного заходу, що досліджується.

Вдало зазначила А.І. Карцева, що підлітку, який оступився, необхідний такий запобіжний захід, який забезпечив би контроль за його поведінкою [11, с. 101]. На жаль, зараз досліджуваний нами альтернативний запобіжний захід полягає лише у формальному переданні дитини під нагляд. У практичному його виконанні, крім передання дитини під нагляд, цей запобіжний захід нічим не наповнений.

Так, у результаті здійсненого аналізу судових рішень було виявлено, що під час вирішення питання про обрання щодо неповнолітнього підозрюваного запобіжного заходу у виді передання під нагляд здебільшого виключно на дорослих покладаються такі зобов'язання, як: забезпечити явку неповнолітнього до органів слідства та суду; забезпечити його належну поведінку [12].

У ухвалах суду часто не прописують обов'язки, які покладаються на неповнолітнього під час застосування до нього запобіжного заходу [13]. Навіть такі елементарні зобов'язання, як утримуватися від спілкування з потерпілим [14] і свідком [15], заборона відлучатися з місця проживання в певний час доби [16], застосовувалися досить рідко.

На батьків або законних представників судами покладаються суто формальні обов'язки з виконання даного запобіжного заходу, а сам неповнолітній, на жаль, не розуміє всієї серйозності того, що відбувається з ним під час кримінального провадження.

Щоб наповнити цей запобіжний захід виховним змістом та контролем за поведінкою неповнолітнього підозрюваного, необхідно доповнити ч. 5 ст. 194 КПК України такими зобов'язаннями:

- покласти на неповнолітнього підозрюваного обов'язок відвідувати практичного психолога. Метою занять із психологом має бути виявлення психологічних причин, які стали поштовхом для вчинення кримінального правопорушення. Необхідним складником перевиховання неповнолітнього підозрюваного повинні стати тренінги та заняття із психологами, спрямовані на примирення з потерпілим та усвідомлення того, що неповнолітній завдав фізичної, моральної та матеріальної шкоди іншій людині;

- співробітникам відділу ювенальної превенції й інших служб у справах дітей передбачити обов'язок проводити профілактичні бесіди з неповнолітнім підозрюваним, зобов'язати неповнолітнього вивчати національне законодавство, власні права й обов'язки;

- посилити нагляд за неповнолітнім підозрюваним під час перебування його в навчальному закладі. Залучати до такого виховного нагляду не лише класного керівника, а й інших вчителів, керівників гуртків та тренерів спортивних секцій;

- обмежити спілкування неповнолітнього з особами, які негативно впливають на нього. Таке обмеження може втілюватися шляхом заборони прямих зустрічей, через мобільний зв'язок і соціальні мережі;

- покласти обов'язок на батьків чи опікунів разом із неповнолітнім проводити дозвілля, під час якого обговорювати вчинене дитиною діяння, його можливий вплив на її майбутнє, бо важливо дотримуватися певних правил і норм поведінки в суспільстві. Таке дозвілля повинно зблизити батьків та дітей, посилити довіру один до одного.

Висновки. У результаті дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Законодавчий перелік осіб, яким можна передавати дитину під нагляд (ст. 493 КПК), обмежений і ускладнює обрання до неповнолітнього підозрюваного запобіжного заходу у виді передання під нагляд.

- Для більшої ефективності застосування досліджуваного запобіжного заходу пропонуємо внести доповнення до ст. 493 КПК України стосовно розширення кола осіб, яким можна передати неповнолітнього підозрюваного під нагляд.

2. Проблемним питанням застосування запобіжного заходу у виді передання неповнолітнього під нагляд є відсутність у КПК України норм, які б забезпечували виховний вплив і контроль за дитиною. Для вирішення цієї проблеми треба внести відповідні доповнення до ст. 194 КПК України.

Перспективними напрямками розглянутої нами тематики будуть такі: 1) дослідження інших проблемних питань обрання запобіжного заходу у виді передання неповнолітнього під нагляд; 2) дослідження проблемних питань застосування до неповнолітнього інших запобіжних заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Обушенко О.М. Особливості застосування запобіжних заходів до неповнолітнього підозрюваного. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2014. № 3 (66). С. 87–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2014_3_14.
2. Гошовська Ю.В. Застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2015. Вип. 17 (2). С. 143–146. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_17\(2\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_17(2)_39).
3. Маслова З.Г. Присмотр за несовершеннолетним обвиняемым (подозреваемым) как мера пресечения по уголовным делам в отношении несовершеннолетних. Вестник Оренбургского государственного университета. 2013. № 3 (152). С. 131–133. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/prismotr-za-nesovershennoletnim-obvinyаемым-podozreваемым-kak-mera-presecheniya-po-ugolovnym-delam-v-otnoshenii-nesovershennoletnih>.
4. Гидулянова Є.М. Особливості застосування до неповнолітніх запобіжних заходів. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право». 2013. № 1082. Вип. 16. С. 229–232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2013_1082_16_60.
5. Ухвала слідчого судді Тернопільського міськрайонного суду м. Тернополя Тернопільської області від 18 липня 2013 р. Справа № 607/12890/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/48544423>.
6. Ухвала слідчого судді Орджонікідзевського районного суду м. Маріуполя Донецької області від 10 квітня 2015 р. Справа № 265/7550/14-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/47057918>.
7. Ухвала слідчого судді Ічнянського районного суду м. Ічня Чернігівської області від 1 липня 2013 р. Справа № 733/1474/13-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/46517702>.
8. Губська О.А. До проблеми дотримання прав неповнолітніх при обранні щодо них запобіжних заходів. Правничий вісник Університету «КРОК». 2004. Вип. 20. С. 165–173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvuk_2014_20_21.
9. Бабенко О.Г. Деякі питання представництва неповнолітнього підозрюваного. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 1 (62). С. 167–176.
10. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации: Закон от 18 декабря 2001 г. URL: <http://upkod.ru/chast-1/razdel-4/glava-13/st-105-upk-rf>.
11. Карцева А.И. Особенности применения меры пресечения в виде заключения под стражу в отношении несовершеннолетних. Вестник Краснодарского университета МВД России. 2010. № 1. С. 99–102. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/osobennosti-primeneniya-mery-presecheniya-v-vidе-zaklyucheniya-pod-strazhu-v-otnoshenii-nesovershennoletnih>.
12. Ухвала слідчого судді Веселинівського районного суду смт Веселинове Миколаївської області від 8 травня 2014 р. Справа № 472/689/14-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46418912>.
13. Ухвала слідчого судді Ічнянського районного суду м. Ічня Чернігівської області від 27 червня 2013 р. Справа № 733/1472/13-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46348675>.
14. Ухвала слідчого судді Хмельницького міськрайонного суду м. Хмельницького Хмельницької області від 22 січня 2016 р. Справа № 686/1223/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55358205>.
15. Ухвала слідчого судді Таращанського районного суду м. Тараща Київської області від 12 лютого 2016 р. Справа № 379/155/16-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55740072>.
16. Ухвала слідчого судді Кременського районного суду м. Кременна Луганської області від 13 травня 2015 р. Справа № 414/886/15-к. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/51722662>.